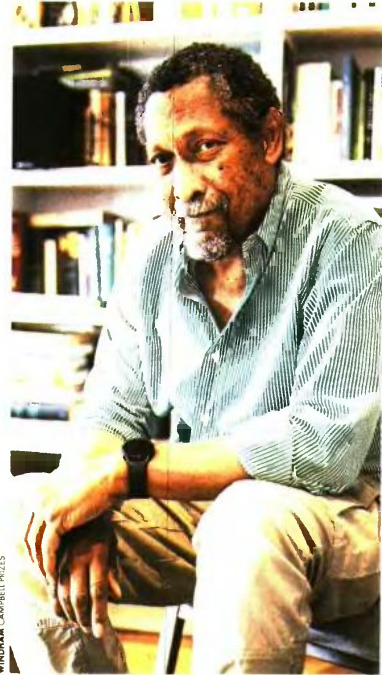

ΓΡΑΦΕΙ Η ΝΤΙΝΑ ΣΑΡΑΚΗΝΟΥ

Πέρσιβαλ Εβερρετ

Η ιστορία ξαναγράφεται από τη μεριά του σκλάβου

Μια ριζοσπαστική αναδιήγηση της αμερικανικής δουλείας, με τον μαύρο δούλο Τζιμ από τον «Χάκλμπερι Φιν» του Μαρκ Τουέιν να γίνεται Τζέιμς και να διεκδικεί φωνή και αξιοπρέπεια

WINDHAM CAMPBELL/PICTURES

Συγγραφέας δεκάδων μυθιστορημάτων, καθηγητής Δημοιουργικής Γραφής και Λάτρης της αποδόμησης των λογοτεχνικών κλισέ, ο Εβερρετ έχει αφιερώσει την καριέρα του στην ριζική επανεξέταση της αμερικανικής ταυτότητας, του ρατσισμού και της εξουσίας της αφήγησης. Με το «James» επανεφευρίσκει τον Χάκλμπερι Φιν μέσα από τα μάτια του Τζιμ – και αλλάζει ριζικά το κάδρο

Το **James**, το φιλοσοφημένο μυθιστόρημα του πολυβραβευμένου αμερικανικού συγγραφέα Πέρσιβαλ Εβερρετ – τιμημένο ήδη με το Βραβείο Pulitzer 2025 και το Εθνικό Βραβείο Βιβλίου Μυθολογίας των ΗΠΑ 2024 – κυκλοφορεί στα ελληνικά από τις Εκδόσεις Ψυχογιός, σε μετάφραση της Μυρσίνης Γκανά. Στο έργο αυτό ο Εβερρετ επανεισχυρίζει ένα κομμάτι του κόσμου του Μαρκ Τουέιν από το κλασικό έργο *Οι περιπέτειες του Χάκλμπερι Φιν* και αφηγείται την ιστορία μέσα από τη σκοπιά του Τζιμ, που εδώ αυτοπροσδιορίζεται ως Τζέιμς, μεταμορφώνοντας τον από δευτερεύοντα χαρακτήρα σε έναν πλήρως ανεπτυγμένο πρωταγωνιστή.

Μέσα από αυτή τη ριζοσπαστική αναδιήγηση, με την αφήγηση να αρθρώνεται μέσα από τη φωνή του σκλάβου, το **James** αναδεικνύεται σε ένα βιβλίο βαθιάς ενουαισθησίας, φιλοσοφικού στοχασμού και υπεράσπισης της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Υπό αυτό το πρίσμα, ο Εβερρετ θέτει ήδη από τις πρώτες σελίδες τον τόνο του μυθιστορηματος με μια αιχμηρή δήλωση: «[...] Δεν υπήρχε τίποτα που να εκτενερώνει τους λευκούς περισσότερο από δύο σκλάβους που γελάνε [...]».

Το μυθιστόρημα εκτυλίσσεται στην Αμερική του 1861, μια Αμερική βαθιά σμένη στις αντιφάσεις της δουλείας και της φυλετικής καταπίεσης. Ο σκλάβος Τζέιμς, μπροστά στον φόβο της πώλησής του, που θα σήμαινε την οριστική διασπορά της οικογένειάς του και την απόλυτη κάθε επίδοξη για λευτεριά, παίρνει την απόφαση να το σκάσει, να διαφύγει από την αφεντίνα του τη Μις Γουάτσον, ρισκάροντας τα πάντα, επιδιώκοντας άκοιμο την φυσική απελευθέρωση, αλλά και την αποκατάσταση της ανθρώπινης αξιοπρέπειάς του. Σε ένα επικίνδυνο ταξίδι κατά μήκος του ποταμού Μισισσιππί, έχει συνοδοιπόρο τον νεαρό Χάκλμπερι Φιν, ένα παιδί που δραπετεύει από τη σκιά του κακοποιητικού πατέρα του, ένα παιδί που ο Τζέιμς αγαπά βαθιά και θέλει να το προστατεύσει. Οι δύο πρώτες έρχονται αντιμέτωποι με αναπάντεχες δοκιμασίες και απειλές – κυρίως από λευκούς που τους καταδιώκουν με φανατισμό και βία – βιώνουν, όμως, και στιγμές ανακούφισης, όταν απρόσμενες σημαντικές γεννιούνται μέσα στη φύλαξη της ανάγκης, της επιβίωσης και, ενίοτε, της κοινής ανθρωπιάς.

Ο σκλάβος Τζέιμς, όπως τον αναπαθεί ο Εβερρετ, είναι μορφομένος, ικανός να διαβάζει και να γράφει αλλά το κάνει μόνο στα κρυφά. Έχει δημιουργήσει μια διαφορετική περσόνα για να αποκτήσει την πνευματική του καλλιέργεια, ένα είδος «φίτρου σκλάβου» που το υιοθετεί για να επιβιώσει. Σε έναν κόσμο όπου η εξιχνία ενός μαυρού άντρα θεωρείται απειλή, ο Τζέιμς

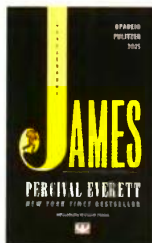
ON THE RAFT.

μς κρύβει σκόπημα την καλλιέργειά του. «[...] Οι Λευκοί περιέμεναν από εμάς να μιλάμε με έναν συγκεκριμένο τρόπο, και μόνο καλό μάς κάνει το να μην τους απογοητεύουμε [...]». Συνομιλεί όμως νοητά με μεγάλα πνεύματα της φιλοσοφίας, όπως ο Βολταίρος και ο Τζον Λοκ. Στο μυθιστόρημα, ο Λοκ εμφανίζεται ως φάντασμα, μια φωνή του παρελθόντος που ο Τζέιμς αμφοβπει ευθέως, καθώς εκείνος υπήρξε συντάκτης του Συντάγματος της πολιτείας Καρολίνας, το οποίο νομιμοποίησε τη δουλεία. Ο Εβερρετ, μέσα από τον Τζέιμς, τον φέρνει αντιμέτωπο με τις αντιφάσεις του και ο Λοκ – σχεδόν απολογούμενος – απαντά: «[...] Ηθελαν ένα Σύνταγμα που θα δικαιολογούσε τη συμπεριφορά τους. Αν δεν το έγραφα εγώ, θα το έκανε κάποιος άλλος [...]». Δεν πρόκειται, απλώς, για έναν φανταστικό διάλογο: είναι μια πράξη φιλοσοφικής και ηθικής αποδόμησης: ο Τζέιμς, ενσορκώνοντας την καταπιεσμένη φωνή της Ιστορίας, αμφοβπει τους ίδιους τους διανοητές που θεοκρατικά υπερασπιζόνταν την ελευθερία και τα ίσα δικαιώματα.

Το βιβλίο φέρνει στο προσκήνιο τη βία με ωμό ρεαλισμό. Οι περιγραφές των άγριων συνθηκών της σκλαβιάς είναι σκληρές, σωματικά και ψυχικά επώδυνες: ξυλοδαρμοί, μαστιγώματα,

βασανιστήρια, εξευτελισμοί. «[...] Ο τιμωρός στεκόταν κάπου τρία μέτρα πιο πέρα, έσυρε αργά αργά τη δερμάτινη άκρη του μαστιγίου του... Εκλεψε ένα μολυβιό από τον αφέντη, ε; [...]». Ο Εβερρετ όμως δεν επιδιώκει να σοκάρει αλλά να αφηγηθεί. Με οξυδέρκεια εξερευνά την ανθρώπινη αντοχή και το αδιάκοπο πάθος για δικαιοσύνη, ενώ παράλληλα θέτει βαθιά υπαρξιακά ερωτήματα για την ταυτότητα, την ιστορία και τη μνήμη. Επιπροσθέτως, με μια ευρηματική αποκάλυψη που συντελείται στο τέλος της αφήγησης, το μυθιστόρημα ανοίγει έναν σημαντικό διάλογο για τα ζητήματα της διαφορετικής ταυτότητας (biracial) εκείνης της εποχής, φωτίζοντας τις σύνθετες κοινωνικές και προσωπικές προκλήσεις που αντιμετώπιζαν άτομα με μεικτή καταγωγή. Ο Εβερρετ αναδεικνύει τις πολυπλοκές και συχνά αντιφατικές εμπειρίες ανθρώπων που ζούσαν ανάμεσα σε δύο κόσμους – τον κόσμο των λευκών και αυτόν των μαύρων – και έπρεπε να διαχειριστούν την κοινωνική περιθωριοποίηση, την εσωτερική σύγκρουση ταυτότητας και την επιβίωση σε ένα εξαιρετικά ρατσιστικό και διαμερμένο περιβάλλον.

Εν κατακλείδι, στο κέντρο του συλλογισμού του Τζέιμς αλλά και του ίδιου του Εβερρετ αναδειχτεί η πιο αβάσταχτη απορία: «[...] Πώς γίνεται ένας άνθρωπος να έχει δικό του έναν άλλον άνθρωπο; [...]». Και η απάντηση έρχεται με τη μορφή της σιωπής. Αυτή η ερώτηση αιωρείται, όχι μόνο σαν ηθική πρόκληση, αλλά και σαν μαρτυρία μιας ολόκληρης εποχής που οικοδομήθηκε πάνω σ' αυτό το αδιανόητο και φριχτό κοινωνικό παράδοξο. Μέσα από τη φωνή του Τζέιμς, ο αναγνώστης δεν αντικρίζει μόνο το παρελθόν της Αμερικής αλλά και τις άβολες ερωτήσεις που το παρελθόν αυτό εξακολουθεί να γεννά μέχρι και σήμερα.

Percival Everett
JAMES

Μτρ. Μυρσίνη Γκανά
Εκδ. Ψυχογιός
2025, σελ. 358
Τιμή 19 ευρώ

Ο Χακ και ο Τζιμ, στη σχεδία τους, από τον E.W. Kemble, στην έκδοση των «Περιπετειών του Χάκλμπερι Φιν» του 1864